

Jonathan Franzen

Zuiverheid

*Vertaald door Peter Abelsen, Anneke Bok
en Rob van der Veer*

2015 Prometheus Amsterdam

Purity in Oakland

MAANDAG

‘O, schattebout, wat fijn om je even te horen,’ zei de moeder van het meisje. ‘Mijn lichaam verraadt me weer eens. Mijn hele leven lijkt soms één lang verraad door mijn lichaam.’

‘Wiens leven is dat niet?’ zei Pip. Ze had de gewoonte opgevat om halverwege haar lunchpauze bij Renewable Solutions haar moeder te bellen. Dit bood even afleiding van het gevoel dat ze niet geschikt was voor haar baan, dat ze een baan had waarvoor geen mens geschikt kon zijn, of dat zij zo iemand was voor wie geen geschikte baan bestond – en na twintig minuten kon ze zonder te liegen zeggen dat ze weer verder moest.

‘Mijn linkerooglid gaat steeds hangen,’ zei haar moeder. ‘Alsof het omhoog wordt getrokken door een gewichtje, weet je wel, het loodje aan een visssnoer of zo.’

‘Nu ook?’

‘Nee, het gaat af en aan. Zou ik de ziekte van Bell hebben?’

‘Geen idee wat de ziekte van Bell is, maar ik weet zeker dat je die niet hebt.’

‘Als je niet eens weet wat het is, lieverd, hoe kun je daar dan zeker van zijn?’

‘Nou, eh, omdat je ook niet de ziekte van Graves had? Geen vergrote schildklier? En ook geen melanoom?’

Het was niet dat Pip het leuk vond om de spot te drijven met haar moeder, maar hun omgang werd bepaald door wat economen ‘moreel wan-gedrag’ noemden, een handige term die ze bij haar studie had opgepikt. Zij was als een bank die te groot was om te mogen omvallen in haar moeders economie, als een werknemer die te belangrijk was om wegens ongepast gedrag ontslagen te kunnen worden. Sommige van haar vriendinnen hier in Oakland hadden ook moeilijke ouders, maar niet zó moeilijk dat ieder gesprek lastige wendingen kende, omdat zelfs de moeilijksten onder die ouders op meer konden terugvallen dan één enkel kind. Pip was voor haar moeder het enige wat ze had, het enige wat ertoe deed.

‘Weet je, ik denk dat ik niet eens naar mijn werk kan vandaag,’ zei haar moeder. ‘Mijn Streven is het enige waardoor ik mijn werk aankan, en ik

kom niet met het Streven in harmonie als er een onzichtbaar vissnoerloodje aan mijn ooglid trekt.'

'Mam, je kunt je niet wéér ziek melden. Het moet nog juli worden. Wat als je nu eens echt de griep krijgt of zo?'

'En de mensen zich maar afvragen wat dat voor rare oude vrouw is die hun boodschappen inpakt terwijl haar halve gezicht zowat op haar schouder hangt. Je moest eens weten hoe jaloers ik ben op dat hokje van jou op kantoor. Hoe heerlijk onzichtbaar je daarin bent.'

'Laten we mijn werkplek nou maar niet gaan romantiseren, mam.'

'Dat is nog wel het ergste van het menselijk lichaam. Het is zo zichtbaar, zo zichtbaar.'

Pips moeder mocht dan wel chronisch depressief zijn, gek was ze allerm minst. Ze wist al meer dan tien jaar haar baantje te behouden als inpakster bij de kassa van de New Leaf Community Market in Felton, en als Pip erin slaagde haar eigen manier van denken op te schorten en zich in die van haar moeder te verplaatsen, kon ze haar altijd prima volgen. De enige versiering aan de grijze wandjes van het hokje waarin ze werkte was een bumpersticker: AT LEAST THE WAR ON THE ENVIRONMENT IS GOING WELL. De hokjes van haar collega's hingen vol foto's en knipsels, maar Pip was liever ook niet al te zichtbaar. En ze ging er bovendien van uit dat ze nu elke maand ontslagen kon worden, dus waarom zou ze de moeite nemen het hier gezellig te maken?

'Al nagedacht over hoe je je niet-verjaardag niet wilt vieren?' vroeg ze haar moeder.

'Om je de waarheid te zeggen blijf ik het liefst de hele dag in bed met het dekbed over mijn hoofd. Ik heb geen niet-verjaardag nodig om te beseffen dat ik oud word. Daar zorgt mijn ooglid nu wel voor.'

'Als ik nou eens een taart voor je bak en bij je langskom om hem samen op te eten? Je klinkt nog depressiever dan anders.'

'Als ik jou zie, ben ik nooit depressief.'

'Nou, jammer dan dat ik niet als pilletje verkrijgbaar ben. Een taart gezoet met stevia, lijkt dat je wat?'

'Ik weet niet. Van stevia krijg ik altijd zo'n raar gevoel in mijn mond, iets chemisch. Je kunt je smaakpapillen niet bedriegen, is mijn ervaring.'

'Maar suiker heeft ook een nasmaak, hoor,' zei Pip, wetend dat dit een futiel argument zou blijken.

'Suiker heeft een zúre nasmaak waar je smaakpapillen geen moeite mee hebben, omdat ze zuurheid gewoon registreren zonder er verder veel werk

van te maken. Een smaakpapel is er niet op gebouwd om vijf uur lang het signaal ‘dit is raar’ te moeten geven. Dat is wat mij gebeurde toen ik iets dronk wat met stevia was gezocht.’

‘Maar ik zeg nou juist dat die zuurheid ook blijft hangen.’

‘Als je smaakpapillen vijf uur lang waarschuwingssignalen blijven doorgeven, is er iets goéd fout. Wist je dat als je ook maar eenmaal crystal meth rookt de chemische huishouding van je hersens voorgoed verandert? Zo- iets heb ik nou met stevia.’

‘Ik zit hier niet aan een methpijp te lurken, als je dat soms mocht denken.’

‘Ik wil alleen maar zeggen dat ik geen taart hoeft.’

‘Nee, ik bedenk wel een ander soort taart. Sorry dat ik er een voorstelde die vergif voor jou is.’

‘Heb je me niet horen zeggen, schattebout, dat het vergif is. Maar stevia geeft me gewoon...’

‘Een chemisch gevoel in je mond, ja.’

‘Schattebout, ik eet elke taart die je meeneemt. Ik ga heus niet dood van gewone suiker en ik wilde je niet van streek maken, lieverd, toe.’

Geen telefoongesprek was afgerond voor ze elkaar een rotgevoel hadden gegeven. Het grote probleem, in Pips ogen, de wezenlijke tekortkoming waarmee ze te leven had, de vermoedelijke oorzaak van het feit dat ze sowieso nooit iets tot een goed einde kon brengen, was dat ze van haar moeder hield. Medelijden met haar had, met haar meevoelde, een warm gevoel kreeg bij de klank van haar stem; dat ze zich op een eigenaardige, niet-seksuele maar wel lieflijke manier tot haar moeder aangetrokken voelde, zich zelfs bezorgd kon maken om zoiets onzinnigs als een raar gevoel in haar moeders mond. Dat ze haar moeder een beter leven gunde; dat ze het erg vond om haar van streek te maken. Dat haar moeder haar dierbaar was. Dit was het massieve brok graniet in het midden van haar leven, de oorzaak van alle irritatie en sarcasme die ze niet alleen op haar moeder richtte maar de laatste tijd ook, en doorgaans in haar eigen nadeel, op minder voor de hand liggende mikpunten. Als Pip boos werd, gold die boosheid niet zo- zeer haar moeder als wel dat brok graniet.

Acht of negen was ze geweest toen de vraag voor het eerst bij haar opkwam waarom alleen háár verjaardag werd gevierd in hun houten huisje in het sequoiabos ten zuiden van Felton in Californië. Op die vraag had haar moeder geantwoord dat zij zelf geen verjaardag had – de enige verjaardag die ertoe deed was die van Pip. Maar Pip was net zo lang blijven drammen tot ze afspraken om met taart de zomerzonnewende te vieren, die ze dan

voortaan haar moeders niet-verjaardag zouden noemen. Daarna resteerde nog de vraag hoe oud haar moeder was, maar die had zich beperkt, met een glimlach alsof het een diepzinnige zenspreuk betrof, tot: 'Ik ben oud genoeg om jouw moeder te zijn.'

'Ja, maar hoe oud ben je nu *precies*?'

'Kijk eens naar mijn handen,' zei haar moeder. 'Als je goed oefent, kun je de leeftijd van vrouwen leren aflezen aan hun handen.'

En dus had Pip, voor het eerst in haar leven, zo leek het, de handen van haar moeder bekeken. De huid op de rug daarvan was niet roze en stevig als die van haarzelf. Het was alsof de botjes en aderen zich omhoogwerkten naar de oppervlakte, alsof de huid terugvloeide als oeverwater en er dingen op de bodem zichtbaar werden. Hoewel haar moeders haar nog dik was en erg lang, waren er dorre grijze draden in te zien, en de huid van haar hals deed aan een overrijpe perzik denken. Die nacht kon Pip geen oog dichtdoen van de angst dat haar moeder binnenkort dood zou gaan. Het was de eerste voorbode geweest van haar brok graniet.

Sindsdien was ze de hartstochtelijke wens gaan koesteren dat er een man in haar moeders leven zou komen, en het hoefde niet eens per se een man te zijn, als het maar iemand was die óók van haar moeder zou houden. In de jaren die volgden waren er in haar ogen diverse geschikte kandidaten geweest, zoals: Linda, hun naaste buurvrouw, die ook moeder was en zich eveneens verdiepte in Sanskriet-teksten; Ernie, de slager van New Leaf, die ook veganist was; Vanessa Tong, kinderarts, die in haar vrije tijd een verwoed vogelaarster was en haar innige gevoelens voor Pips moeder tot uiting bracht met pogingen om haar voor deze hobby te winnen; en de met een woeste baard getooide klusjesman Sonny, die zelfs het kleinste karweitje aangreep om een uitgebreide verhandeling te houden over de prehistorische gebruiken van de Pueblo-indianen. Al deze sympathieke San Lorenzo Valley-bewoners hadden hetzelfde in Pips moeder bespeurd als wat voor de jonge Pip een bron van dochterlijke trots vormde: een ongrijpbare hoogbegaafdheid. Je hoefde niet te schrijven om een dichteres te zijn, je hoefde geen dingen te scheppen om kunstenaars te zijn. Haar moeders spirituele Streven was een kunst op zich – onzichtbaarheidskunst. Tot Pips twaalfde was er geen televisie in hun huisje geweest, noch een computer. Haar moeders enige nieuwsbron was de *Santa Cruz Sentinel*, die ze las voor het dagelijks genoeg haar afkeer van de wereld gerechtvaardigd te zien. Dit was overigens niet zo uitzonderlijk in de Valley. Problematischer was dat Pips moeder zichzelf ook bijzondere kwaliteiten scheen toe te dichten, zich

althans gedroeg alsof ze ooit uitermate groots en meeslepend had geleefd, in een pre-Pip-tijdperk waarover ze hardnekkig weigerde te vertellen. Daarom was ze ook niet zozeer beledigd als wel ontzet dat buurvrouw Linda haar kikkers vangende en door zijn mond ademende zoontje Damian op één lijn durfde te stellen met haar volstrekt unieke en volmaakte Pip. Daarom was ze ervan overtuigd dat het zelfbeeld van die arme slager voorgoed aan diggelen zou gaan als ze hem zei dat ze altijd een nare vleesgeur bij hem opsnoof waar niet tegen op te douchen viel. Daarom kwelde ze zichzelf met het bedenken van telkens nieuwe smoesjes om niet met Vanessa uit vogelen te gaan, in plaats van eerlijk te zeggen dat ze vogels eng vond. En daarom hoefde ze Sonny's pick-up maar op het paadje naar hun huis te zien verschijnen om Pip te laten opendoen en zelf door de achterdeur het sequoiabos in te vluchten. En de reden voor haar buitensporige kieskeurigheid was Pip. Keer op keer liet ze er geen twijfel over bestaan: Pip was de enige die de toetssteen van haar kritiek kon doorstaan, de enige van wie zij kon houden.

In de loop van Pips adolescentie leidde dit uiteraard tot steeds meer gêne en ergernis. Ze stak gaandeweg zo veel energie in het haten en krenken van haar moeder dat ze geen oog had voor de afbreuk die haar moeders wereldvreemdheid aan haar eigen vooruitzichten deed. Zo was er niemand om haar voor te houden dat haar dromen van een mooie toekomst misschien niet zo eenvoudig te verenigen waren met een universitaire graad die haar een studieschuld van 130.000 dollar zou opleveren. Niemand wees haar erop dat ze bij haar sollicitatiegesprek met Igor, hoofd Acquisitie van Renewable Solutions, beter niet op de door hem voorgespiegelde 'dertig- tot veertigduizend dollar aan commissie in je eerste jaar alleen' kon letten, maar op de 21.000 die hij als basissalaris bood – niemand die haar influisterde dat een doorgewinterde verkoper als Igor er wel bedreven in zou zijn om arge-loze eenentwintigjarigen een kutbaantje aan te praten.

'Maar over het weekend nog even,' zei Pip met een harde ondertoon in haar stem. 'Ik moet je waarschuwen dat ik over iets wil praten waar jij niet over wilt praten.'

Haar moeder reageerde met een luchtig klinkend lachje dat haar kwetsbaarheid prijs gaf. 'Er is maar één ding waarover ik niet praten wil.'

'Precies, en daar wil ik het dus met je over hebben. Dus wees gewaar-schuw.'

Haar moeder bleef stil. Daar in Felton zou de ochtendnevel nu wel weggebrand zijn, de mist die haar moeder altijd zo node zag verdwijnen, omdat

er een wereld mee onthuld werd waarvan ze liever geen deel uitmaakte. Ze beoefende haar Streven het liefst in de veiligheid van de grijze ochtend en nu zou er daar zonlicht zijn, groen- en goudgetint door het filter van sequoia-naaldjes. Er kroop daar nu zomerhitte door de horramen van de slaapveranda, over het bed dat Pip als een naar privacy hunkerende tiener voor zich alleen had opgeëist en haar moeder naar een veldbed in de zitkamer had verbannen totdat ze ging studeren. Op het bed van die veranda ging haar moeder straks waarschijnlijk haar Streven beoefenen. En geen woord meer zeggen tot iemand haar aansprak. Een en al ademhaling was ze dan.

‘Vat het niet persoonlijk op,’ zei Pip. ‘Ik heb geen bijzondere plannen, maar ik heb wel hard geld nodig, en jij hebt geen geld, en ikzelf dus ook niet, en er is volgens mij maar één iemand die me aan geld zou kunnen helpen. Er is maar één iemand die me dat verplicht zou kunnen zijn, al was het maar in theorie. Dus we gaan erover praten.’

‘Schattebout,’ zei haar moeder droevig, ‘je weet dat ik daar niet toe bereid ben. Het spijt me dat je in geldnood zit, maar dit is geen kwestie van wat ik wel of niet wil. Het is een kwestie van wel of niet kúnnen. En ik kán er niet over praten, dus we zullen iets anders voor je moeten bedenken.’

Pip slaakte een zucht. Soms probeerde ze zich te verroeren in de financiële dwangbuis waarin ze twee jaar geleden was beland, zich te kronkelen om te zien of er nu al eens een beetje speling in de mouwen zat. Maar telkens weer bleek de dwangbuis nog even strak. Nog steeds een schuld van 130.000 dollar, zoals ze ook nog steeds de enige was die er voor haar moeder toe deed, de spil waarom haar moeders leven draaide. Het was verbluffend hoe abrupt ze zich beknelde was gaan voelen toen er een eind kwam aan haar vier jaar studentenvrijheid. Het zou haar intussen depressief hebben gemaakt als ze het zich had kunnen veroorloven depressief te zijn.

‘Oké, ik moet ophangen,’ zei ze. ‘Ga nou maar gewoon naar je werk. Dat ooglid komt waarschijnlijk door je slaapgebrek. Ik heb dat ook weleens als ik te weinig slaap.’

‘O ja?’ zei haar moeder gretig. ‘Heb jij er ook weleens last van?’

Hoewel Pip wist dat ze het telefoongesprek er aanzienlijk mee zou verlengen, en zich waarschijnlijk een discussie op de hals zou halen over genetische ziekten, en tegen de klippen op zou moeten jokken, leek het haar beter als haar moeder aan slapeloosheid dacht in plaats van over de ziekte van Bell te tobben, al was het maar omdat je voor slapeloosheid gewoon pillen kon krijgen, iets wat ze haar moeder al jarenlang voorhield, zij het tot dusver zonder resultaat. Maar het gevolg was dat toen Igor om 13.22

uur zijn hoofd om de rand van haar werkhokje stak, ze nog steeds met haar moeder aan de telefoon zat.

‘Mam, sorry, moet nu echt stoppen, spreek je weer.’ En ze hing op.

Igor stond zich weer aan haar te vergapen. Hij was een blonde, akelig knappe Rus met een tot aaien uitnodigende baard, en volgens Pip kon er maar één reden zijn waarom hij haar nog steeds niet ontslagen had: hij vermaakte zich te zeer met de vraag hoe het zou zijn om haar te neuken. Voor haarzelf stond één ding vast: als het daar een keer van kwam, werd ze binnen de kortste keren afgedankt, want hij was niet alleen knap maar kreeg ook een heel knap salaris, terwijl zij alleen maar geldproblemen had. En dat wist hij natuurlijk ook allang.

‘Sórry, Igor,’ zei ze. ‘Zeven minuten over mijn pauzetijd, het spijt me enorm, maar mijn moeder had iets medisch.’ Ze overdacht dit even. ‘Of nee, weet je, zo erg spijt het me niet. Hoe groot is de kans dat ik in zeven minuutjes een positieve respons scoor?’

‘Zie ik eruit alsof ik kritiek kom leveren?’ vroeg Igor, en hij knipperde met zijn lange wimpers.

‘Nou, eh, waarom sta je me anders zo aan te staren?’

‘Heb je zin in een spelletje Twintig Vragen?’

‘Nee, niet echt.’

‘Jij moet er in twintig vragen achter komen wat ik van je wil, maar ik antwoord alleen met ja of nee. Daar draait het dus om, hè: alleen ja of nee.’

‘Wil je soms een klacht wegens seksuele intimidatie?’

Igor lachte glunderend. ‘Nee! Dus nu heb je nog maar negentien vragen.’

‘Het was geen grapje, Igor. Ik weet van een vriend die rechten heeft gedaan dat het scheppen van een bepaalde sfeer al voldoende grond is.’

‘Dat is geen vraag.’

‘Hoe maak ik je duidelijk hoe ontzettend níet-leuk ik dit vind?’

‘Alleen ja-nee-vragen, alsjeblieft.’

‘Jezus christus... ga weg, Igor.’

‘Heb je het liever over je performance van mei?’

‘Ga weg! Ik ga nu bellen.’

Toen hij weg was, opende ze het computerbestand met haar bellijst, wierp er een afkerige blik op en sloot het weer. In vier van de tweeëntwintig maanden die ze nu bij Renewable Solutions werkte, was ze erin geslaagd als voorlaatste te eindigen in plaats van laatste, op het whiteboard waarop de ‘acquisitiepunten’ voor geworven klanten werden bijgehouden. Vier van de tweeëntwintig, dat was ongeveer ook het aantal keren dat ze in spiegels

iemand met een mooi gezicht zag in plaats van iemand die ze, als het iemand anders was geweest, misschien mooi zou hebben gevonden, maar nu niet, omdat ze het zelf was. Die verwarring over haar uiterlijk had ze van haar moeder geërfd, al was die van haar concreter omdat ze daadwerkelijke ervaring met jongens had. Er waren er heel wat die zich tot haar aangetrokken voelden, maar slechts weinigen die dat niet na verloop van tijd als een inschattingsfout gingen zien. Ook Igor leek zich al twee jaar af te vragen hoe hij haar nu precies moest beoordelen. Hij bekeek haar vaak met dezelfde verwondering waarmee ze zelf haar spiegelbeeld bestudeerde: gisteren vond ik je zonder meer mooi, maar vandaag is er toch weer...

In haar studietijd had Pip ergens de gedachte opgepikt (haar geest was als een statisch geladen ballon die al zwevende door ideeën werd aangekleefd) dat het het summum van beschaving was om op zondagochtend in een café te zitten met de papieren editie van *The New York Times*. Dit was uitgegroeid tot een vast wekelijks ritueel, want waar ze het idee ook vandaan mocht hebben gehaald, op die zondagochtenden bleek ze zich inderdaad een toonbeeld van beschaving te voelen. Hoe laat de zaterdagavond ook was geworden en hoeveel ze ook mocht hebben gedronken, om acht uur stipt kocht ze de *Times* en toog ermee naar Peet's Coffee, bestelde een scone en een dubbele cappuccino, nam haar vaste plekje in de hoek in en gaf zich over aan een paar aangename uurtjes vergetelheid.

In de afgelopen winter had ze in Peet's gemerkt dat een tengere, leuk uitzijnde jongen er hetzelfde zondagse ritueel op na hield. En in de weken daarna werd haar aandacht voor de krantenartikelen meer en meer verdrongen door de vraag hoe ze er voor die jongen uitzag terwijl ze zat te lezen, en of het niet eens tijd werd haar ogen op te slaan en hem erop te betrappen dat hij naar haar zat te kijken, tot ze inzag dat ze voor een keuze stond: een ander zondags café gaan zoeken of een praatje met hem aanknopen. Bij de eerstvolgende keer dat hun blikken elkaar kruisten waagde ze zich aan een uitnodigende hoofdbeweging, die zo houterig en bestudeerd aanvoelde dat ze ervan schrok hoe effectief hij bleek. De jongen kwam meteen bij haar zitten en wond er geen doekjes om: omdat ze hier toch altijd op hetzelfde uur kwamen was het wellicht een goed idee om in het vervolg samen een krant te kopen, zodat er een boom minder hoefde te worden gekapt.

'Maar als we nou tegelijk hetzelfde katern willen?' vroeg Pip een tikje afhoudend.

'Jij komt hier al langer dan ik,' zei de jongen, 'dus jij hebt de oudste rechten.' Hij liet er hoofdschuddend op volgen dat zijn ouders in College Station,

Texas er ieder hun eigen zondagse *Times* op na hielden om gekibbel over katernen te voorkomen.

Als een hond die geen andere mensentaal kent dan zijn naam plus een handvol simpele woordjes registreerde Pip alleen dat de jongen uit een normaal tweeoudergezin kwam, waarin geen geldgebrek werd geleden. ‘Maar dit zijn eigenlijk de enige uurtjes in de week die ik voor mezelf heb,’ zei ze.

‘O, sorry,’ zei de jongen bedremmeld. ‘Ik dacht dat je een praatje wilde maken.’

Het lukte Pip nooit om niet vijandig te zijn tegen jongens die interesse in haar toonden. Voor een deel kwam dat doordat ze buiten haar moeder geen mens ter wereld vertrouwde. Ze had al in haar middelbareschooltijd geleerd dat hoe aardiger een jongen was, hoe pijnlijker het voor hen beiden werd als hij ontdekte dat zij veel meer met zichzelf overhoop lag dan haar aardigheid hem had doen denken. Wat ze nooit had geleerd was niet te willen dat jongens aardig deden tegen haar – en het bespeuren en uitbuiten van die behoefte was iets waar vooral onaardige jongens behendig in waren. Dus kon ze met aardige noch onaardige jongens uit de voeten, waar nog bij kwam dat ze zelf allesbehalve behendig was in het bespeuren of een jongen aardig of onaardig was. Dat werd altijd pas duidelijk als ze met hem naar bed ging.

‘Misschien kunnen we eens op een andere tijd koffie gaan drinken,’ zei ze tegen deze jongen. ‘Niet op zondagochtend.’

‘Eh, tuurlijk,’ zei hij verbouwereerd.

‘Want nu we even gepraat hebben, hoeven we niet steeds meer naar elkaar te kijken. Kunnen we hier gewoon ons eigen krantje lezen, net als je ouders.’

‘Ik ben Jason, trouwens.’

‘Ik ben Pip. En nu we ook nog elkaars naam kennen, kunnen we helemaal stoppen met steeds naar elkaar te kijken. Dan denk ik gewoon: o, daar heb je Jason, en jij denkt: hé, daar zit Pip.’

Hij lachte. Toen ze elkaar opnieuw ontmoetten, vertelde hij wiskunde te hebben gestudeerd aan Stanford en het droombestaan van een wiskundige te leiden: hij werkte voor een stichting ter bevordering van rekenkundige kennis onder Amerikanen, en schreef een leerboek dat het statistiekonderwijs op zijn kop moest gaan zetten. Na de daaropvolgende ontmoeting vond ze hem al zo aardig dat het haar tijd leek om met hem naar bed te gaan en hem of haarzelf voor een domper te behoeden. Als ze te lang wachtte, kwam Jason erachter hoezeer ze onder haar schulden en verplichtingen gebukt

ging en zou hij maken dat hij wegkwam. Of anders moest ze hem vertellen dat ze hem niet méér dan aardig kon vinden omdat haar hart uitging naar een oudere man die weinig waarde hechtte aan geld (aan de dollar als munt en aan geld in het algemeen) en bovendien getrouwd was.

Om niet al te gesloten te blijven vertelde ze Jason dat ze na werktijd ‘actief’ was als vrijwilliger voor de nucleaire ontwapening, een onderwerp waar hij vervolgens zo veel meer van bleek te weten dan zij, haar ‘activiteiten’ ten spijt, dat ze haar vijandigheid meteen weer voelde opwellen. Gelukkig was hij een onderhoudende gesprekspartner, een grage lezer van Philip K. Dick, een trouw volger van *Breaking Bad* en een liefhebber van zeeotters en bergleeuwen, en van wiskundige toepassingen voor het maatschappelijk leven, en dan met name zijn geometrische methode van statistiekonderwijs, die hij zo helder uitlegde dat ze het bijna snapte. Hun derde afspraak was in een noedeltent, waar ze gedwongen was te doen alsof ze geen honger had omdat haar salaris van Renewable Solutions nog niet binnen was, wat haar deed inzien dat ze op een kruispunt was aanbeland: hun vriendschap op het spel zetten door eerlijk te zijn over haar financiële positie of hem een rad voor ogen draaien met seks.

Toen ze het restaurant verlieten, mistte het op Telegraph Avenue. In de zondagavondstilte zette ze een verleidingspoging in en was verbaasd over de gretigheid waarmee hij reageerde. Ze hoopte dat hij haar maag niet hoorde rammelen toen ze zich tegen hem aan drukte.

‘Zullen we naar jouw huis gaan?’ fluisterde ze in zijn oor.

Jason zei dat dat helaas niet kon. Hij had een zus te logeren.

Bij het woord ‘zus’ krampte Pips hart samen van vijandigheid. Verstoken als ze zelf van broers of zussen was, kon ze haar afgunst niet bedwingen als een ander die wel in zijn leven had – die normaliteit van een standaardgezin, die weelde aan steun en verbondenheid.

‘Dan doen we het wel bij mij,’ zei ze ietwat nijdig. En terwijl ze hand in hand over Telegraph Avenue liepen, werd ze zo in beslag genomen door haar jaloezie jegens de zus die haar uit Jasons slaapkamer weghield (en in het verlengde daarvan uit zijn hart, terwijl ze niet eens uit was op plekje daarin) en door de frustratie over haar omstandigheden, dat ze al bij haar huis waren toen ze zich pas realiseerde dat ze daar eigenlijk ook niet terechtkonden.

‘O,’ zei ze. ‘O, kun je hier even wachten terwijl ik binnen iets in orde maak?’

‘Eh, tuurlijk,’ zei Jason.

Ze gaf hem een dankbare zoen, die uitliep in tien minuten tongen en

tegen elkaar op rijden op de stoep voor de voordeur, met Pip die zich volledig overgaf aan het genot van de aanrakingen door een fris ruikende en uiterst vaardige jongen, totdat een luidruchtige knor van haar maag de betovering verbrak.

‘Eén seconde, oké?’

‘Heb je hóngers?’

‘Welnee! Of nou, eigenlijk wel ja, opeens. In het restaurant nog niet, hoor!’

Ze liet haar sleutel in het slot glijden en ging stilletjes naar binnen. In de zitkamer zaten haar schizofrene huisgenoot Dreyfuss en haar verstandelijk beperkte huisgenoot Ramón naar een basketbalwedstrijd te kijken op een bij het grofvuil weggehaalde tv, met een digitale ontvanger die via een ruilhandeltje op straat was verkregen door een derde huisgenoot, Stephen, de man op wie ze min of meer verliefd was. Dreyfuss hing met zijn logge lijf, pafferig van de medicatie, onderuit in een bij het grofvuil weggehaalde leunstoel.

‘Pip! Pip!’ riep Ramón uit. ‘Pip, waar blijf je nou? Je zou toch helpen? Mij? Met me woordschat? Ga je nu? Helpen?’

Pip drukte haar wijsvinger tegen haar lippen en Ramón sloeg zijn handen geschrokken voor zijn mond.

‘Ja, zachtjes hoor, Ramón,’ zei Dreyfuss. ‘Ze wil niet dat haar aanwezigheid wordt opgemerkt. Wat uiteraard de vraag oproept waarom ze dat niet wil. Zou het iets te maken hebben met de Duitse spionnen in de keuken? Ik laat in het midden of het technisch juist is hier van spionnen te spreken, maar het lijkt me alleszins verdedigbaar om het woord althans in overdrachtelijke zin te gebruiken als je bedenkt dat Pip en Stephen een niet onaanzienlijke status genieten onder de liefst vijfendertig leden van de Studiekring voor Nucleaire Ontwapening in ons mooie Oakland, en dat de Duitsers uitgerekend ons huis hebben uitgekozen om nu al bijna een week lang te verblijven en ons te confronteren met hun typisch Duitse grondigheid, bemoeizucht en nieuwsgierigheid. Een gegeven dat me de moeite van het overpeinzen waard lijkt.’

‘Dreyfuss,’ siste Pip terwijl ze een paar stappen naar hem toe deed om haar stem zo zacht mogelijk te kunnen houden.

Dreyfuss verstrengelde zijn dikke vingers zelfgenoegzaam op zijn buik en bleef tegen Ramón praten, die het nooit moe werd naar hem te luisteren. ‘Zou het kunnen dat er Pip veel aan gelegen is gesprekken met de Duitsers te vermijden? Juist vanavond, nu ze hier verschijnt in het gezelschap van

een jongmens met wie ze het afgelopen kwartier uitgebreid heeft staan vozen op onze stoep?’

‘Jij bent hier de spion,’ fluisterde Pip nijdig. ‘Met je geloer altijd.’

‘Pip heeft niet graag dat mij dingen opvallen die geen weldenkend mens zouden kunnen ontgaan,’ legde Dreyfuss uit aan Ramón. ‘Maar zien wat zich voor je neus afspeelt is niet loeren of spioneren, hoor, Ramón. En ach, misschien doen de Duitsers ook niet meer dan dat, gewoon zien wat er te zien valt. Maar wat iemand tot een spion maakt is het motief dat hij heeft om zijn waarnemingen te doen, en daarom, mijn lieve Pip...’ Hij wendde zijn blik in haar richting, ‘daarom raad ik je aan jezelf eens af te vragen waarom deze nieuwsgierige Duitsers eigenlijk bij ons verblijven.’

‘Je bent toch niet gestopt met je pillen, hè?’ fluisterde Pip.

‘*Vozen*, Ramón. Dat is nog eens een mooi woord om je vocabulaire mee uit te breiden.’

‘Betekent dat dan?’

‘Welnu, in de zin waarin ik het hier gebruik betekent het kussen. Zoenen. Elkaar aflebben.’

‘Pip, ga je me helpen met me woordschat?’

‘Ik vrees dat ze voor vanavond andere plannen heeft, waarde vriend.’

‘Nee liefjie, niet nu,’ fluisterde Pip tegen Ramón, en tegen Dreyfuss: ‘De Duitsers zijn hier omdat we ze hier hebben uitgenodigd, en we hebben ze uitgenodigd omdat we plek voor ze hadden. Maar inderdaad, je mag ze niet vertellen dat ik thuis ben.’

‘Wat denk jij hiervan, Ramón?’ vroeg Dreyfuss. ‘Zullen we haar ter wille zijn? Terwijl zij jou niet wil helpen met je woordenschat?’

‘Jezus christus. Help jij hem dan, Dreyfuss. Jij hebt hier de rijke woordenschat.’

Dreyfuss keek weer naar haar, onaangedaan, zijn ogen boordevol intelligentie en gespeend van emotie. Het was alsof zijn medicatie net sterk genoeg was om hem te beletten met een slagzwaard de straat op te gaan en willekeurige voorbijgangers in mootjes te hakken, maar net niet genoeg om de moorddadigheid uit zijn blik te verdringen. Stephen had haar verzekerd dat Dreyfuss iedereen met diezelfde blik aankeek, maar ze kon de gedachte niet van zich afzetten dat als hij ooit met zijn pillen zou stoppen zij degene zou zijn die hij met een slagzwaard of wat dan ook te lijf zou gaan, degene in wie hij het brandpunt zou zien van alle boosaardigheid in de wereld, degene ook die verantwoordelijk was voor het wereldwijde complot tegen hem. Ook had ze sterk het gevoel dat hij iets waars zag in haar onwaarachtigheid.